

Üldandmed

Tegevuse nimetus

Viljandimaa turvalisuse nõukogu

Viljandimaa laste ja noorte vaimse tervise probleemide varajase märkamise protsess ning selle tugevused ja nõrkused

Tegevuse eestvedaja ja korraldamise kaasatud pooled

OÜ Heaole, Viljandimaa Omavalitsuste Liit ning Viljandimaa koolid, lasteaiad, huvikeskus, noortekeskus ja omavalitsused

Toimumisaeg

2020–2021

Kontakt, viide kodulehele või mujale, kust saab leida tegevuse kohta infot

<https://viljandimaatn.voog.com/raportid-kusitlused> (punkt 5)

Tegevuse kirjeldus

Tausta kirjeldus

Maakondliku tervise ja heaolu tegevuskava esmaeesmärk on aidata luua turvalisem keskkond laste vaimse tervise arenguks.

Tervise ja heaolu tegevuskava tegevuse nr 1.3.3 „KOV-i laste tugivõrgustiku algatamine ja rakendamine“ raames koostatud laste ja noorte vaimse tervise probleemide varajase märkamise käsitus ning Viljandi koolide esitatud täiendused aitavad mõista laste ja noorte vaimse tervise probleemide varajast märkamist terviklikumalt.

Käsitluse põhjal on võimalik teha ettepanekuid Viljandimaa laste ja noorte vaimse tervise probleemide varajase märkamise süsteemi parandamiseks ning edasiste sammude kavandamiseks.

Tegevuse eesmärk

Eesmärk on luua Viljandimaal süsteemne laste ja noorte vaimse tervise probleemide varajase märkamise tugivõrgustik.

Tegevuse sihtrühm

Huvikoolide ja noortekeskuste esindajad, lasteaias esindus, omavalitsuste (lastekaitse) esindajad.

Kooli meeskond: juhid, sh direktor ja õppejuht, eri kooliastmete klassijuhatajate esindus, aineõpetajate esindus, HEV-koordinaator, sotsiaalpedagoog ning psühholoog või kooliõde.

Peamised kasusaajad olid Viljandimaa lapsed.

Tegevuse kirjeldus

I etapp: varajase märkamise käsitus ning selle tugevad ja nõrgad küljed

24. septembril 2020 toimus arengupäev, kuhu oli palutud mitmekülgne töörühm. Rühma moodustamise lähtekoht oli, et kaasatud oleksid eri tüüpi lasteasutused, kooli eritasandiline esindus ning linna- ja maapiirkond.

Arengupäeva tööülesanne igale osalejale oli kirjeldada oma tööst lähtudes enda ideaalset tegutsemiskäiku, kui märkad ootamatult teistmoodi käituvat last. Seejärel tuli märgistada protsessi kõige nõrgemad ja tugevamad küljed

ning neid kirjeldada. Lõpetuseks paluti osalejatelt ka ettepanekuid, kuidas märgatud nõrku külgi muuta.

II etapp: projekt / üleskutse koolidele „Varem on parem“

II etapis paluti kõigil Viljandimaa koolidel teha koos partneritega varajase märkamise inventuur. Tegevuskäik oli järgmine: 1) kool tutvus üleskutse ja juhendiga ning kutsus kokku paikkondliku ümarlaua; 2) kool korraldas ümarlaua või koosoleku; 3) koosolekul tehti etteantud küsimustiku põhjal varajase märkamise inventuur; 4) kirjeldati koos protsessi tugevaid ja nõrku külgi; 5) sõnastati ja otsustati koos paikkonnas vajalikud varajase märkamise muudatused ning 6) sõnastati varajase märkamise ühisarenduse vajadused ja teavitati neist maakonna tervise- või turvalisuse nõukogu.

III etapp: ülevaate koostamine

Koondati ja analüüsiti projektiga liitunud asutuste arvamusi. Analüüsi põhjal tehti ettepanekuid Viljandimaa laste ja noorte vaimse tervise probleemide varajase märkamise süsteemi parandamiseks.

Takistused

Hoolimata lubadustest projektiga liituda oli koolide osalemine kesine.

Tegevuse tulemus

Tulemuse kirjeldus

I etapp: varajase märkamise käsitlus ning selle tugevad ja nõrgad küljed

Oodatav tulemus oli kindel protsess, mida saaks rakendada katseprojektina „Ideaalne varajane märkamine“ ja/või vormistada pöördumisena (huvi)koolidele töö ümberkorraldamiseks, et varajast märkamist parandada. (Ideaal)protsess sai määratud, kuid leiti, et sisukamateks protsessi muutvateks ettepanekuteks oleks mõistlik kaasata suurem kvoorum asutusi ehk kõik lastele ja noortele teenuseid osutavad Viljandimaa omavalitsuste asutused.

II etapp: projekt / üleskutse koolidele „Varem on parem“

Oodatav tulemus oli, et koolides on tehtud üleskutse loogika põhjal inventuur, mis annab infot nii koolisisese kui ka -välise koostöö parandamiseks ja maakondlikeks ühisarendusprojektideks, et ennetada laste ja noorte vaimse tervise probleeme.

III etapp: ülevaate koostamine

Oodatav tulemus oli süsteemsem ja selgem info Viljandimaa laste ja noorte vaimse tervise probleemide kohta ning käsitluse andmete põhjal tehtud ettepanekud, kuidas varajast märkamist parandada.

Kogu protsess on olnud maakonna vaates väga teedrajav, kuna varajase märkamise temaatikaga on loodud uus paradigma: varajane märkamine koolis koostöös teiste kooliväliste lasteasutustega. Senini on koostöö olnud pigem (halbade) juhtumite põhine. Samas hoiaks ennetuskoostöö ära paljude probleemide süvenemise. Kuna mõte on kõikide poolte jaoks uus, on vaja selle toetuseks tulevasi arendusprojekte.

Protsess on eesmärgi täitnud, kuna maakonna tervisenõukogule on edastatud rida ettepanekuid, mille alusel on võimalik planeerida ja disainida teenuseid

laste vaimse tervise probleemide varajaseks märkamiseks juba algaval õppeaastal ja ka edaspidi.

Nõuanded teistele

Kui on soov paikkonnas terviseprobleeme päriselt lahendada, on selle eeldus valmidus ja soov probleeme põhjalikult lahata. Sageli saab takistuseks see, et see ei ole kõigi otsustajate soov ning põhjalik probleemide analüüs on aja- ja ressursimahukas. Üldjuhul ei ole probleemid ilmselged ning võivad tuua kaasa täiesti uusi ja ootamatuid vaatenurki. Sestap on ülioluline, et teekonna algul pühendatakse piisavalt aega sellele, et selgitada põhjalikult välja töömaht, ning kirjeldatakse lahti ülesanded ja riskid, mis osalejaid protsessis ees ootavad.

Veel peab arvestama, et terviseprobleemide analüüsimine toob päevavalgele veel hulga teisi probleeme väga erinevates valdkondades. Rohkete probleemide ilmumine vähendab aga sageli meeskonna motivatsiooni tegutseda ja kõige lihtsam tundub teemast loobuda või paremal juhul valitakse lahendamiseks mugav probleem, mida asutakse näiliselt ja enamasti uuesti lahendada. Kindlasti aga ei too sellised lahendused terviseprobleemides soovitud muutusi.

Allikad

Järv-Mändoja, Kadri; Käesel, Kärt; Pill, Ene; Riis, Maire 2011. Vaimse tervise probleemide märkamine ja ennetamine koolis. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

Tervise Arengu Instituut, Eesti Haigekassa. Projekt „Kooli tervisenõukogude arendamine“.

Streimann, Karin; Pertel, Tiia; Vilms, Triin; Abel-Ollo, Katri 2020. Ennetuse käsiraamat: sõltuvusainete tarvitamise ennetuse teaduslik käsitus otsustajatele, arvamussliidritele ja poliitikakujundajatele. Kohandatud Euroopa ennetusõppekava (EMCDDA) põhjal. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

Tõemets, Tiina 2015. Integreeritud teenused laste vaimse tervise toetamiseks: ennetus, varajane märkamine ja õigeaegne abi. Kontseptsioon. Sotsiaalministeerium.

Odense avaldus: meie ABC võrdsuse, hariduse ja tervise heaks (vastu võetud Euroopa tervist edendavate koolide IV konverentsil Taanis, 09.10.2013).